

ปัญหาการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการ ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534¹

โชคชัย โชคภูเขียว²

จากการศึกษาพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด ทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินของประเทศไทยว่าดำเนินการภายใต้กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนี้ ซึ่งการยึด หรืออายัดทรัพย์สินขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ถูกตรวจสอบในการพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สิน ดังนั้นกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรม พนักงานของรัฐจะใช้อำนาจได้ภายใต้การให้อำนาจโดยกฎหมายเท่านั้น เพื่อป้องกันการละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหา อันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด บัญญัติให้ “คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน” ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามีอำนาจและหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สิน วินิจฉัย โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาล เมื่อศาลมีคำสั่งให้รับทรัพย์สินจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด วางระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินที่ได้รับ จากการศึกษาทำให้ทราบว่า กฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมหลายประการ ซึ่งสรุปดังต่อไปนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล และรองศาสตราจารย์พิมพ์ใจ รื่นเรือง

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชบริหารเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดขอนแก่น) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล และรองศาสตราจารย์พิมพ์ใจ รื่นเรือง

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชบริหารเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดขอนแก่น) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง คือ ปัญหาคดียาอายุความ ทั้งนี้กรณีการสั่งและยุติการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ผลการวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินอาจวินิจฉัยเป็นไปได้อีก 2 ประการ คือ ประการแรก เห็นชอบให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สินตามข้อเสนอของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยให้คืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดแก่เจ้าของทรัพย์สิน ส่วนประการที่ 2 คณะกรรมการมีมติไม่เห็นชอบให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สินตามข้อเสนอของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเริ่มกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินใหม่ ทั้งนี้ตามมาตรา 27 บัญญัติในส่วนของอายุความยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น ให้ยื่นคำร้องไปพร้อมกับคำฟ้องหรือในเวลาใด ๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ บทบัญญัตินี้ทำให้ระยะเวลาในการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดของพนักงานเจ้าหน้าที่สั้นลงจากระยะเวลาเดิมคือ ปกติจะนับระยะเวลาเริ่มทำสำนวนคดีจากวันที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไปจนถึงเช้าที่สุดคือหนึ่งปีนับตั้งแต่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา แต่หากเป็นกรณีที่คณะกรรมการมีมติไม่เห็นชอบให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สินแล้ว การเริ่มต้นการทำสำนวนคดีอีกครั้งภายหลังที่คณะกรรมการมีมติไม่เห็นชอบนั้น จะทำให้มีระยะเวลาในการทำสำนวนคดีสั้นลงจนไม่สามารถดำเนินการให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ทันเวลา ตามมาตรา 27 ของ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จึงทำให้คดียาอายุความไม่สามารถยึดหรือคืนทรัพย์สินแก่เจ้าของทรัพย์สินได้

ประเด็นปัญหาที่สอง คือ ปัญหาการไม่มอบอำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ทั้งหมด โดยพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติอำนาจของคณะกรรมการอนุกรรมการ และเลขาธิการไว้ใน มาตรา 25 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ให้กรรมการ อนุกรรมการและเลขาธิการมีอำนาจ คือ (1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ และสถาบันการเงินด้วย และ (3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีทรัพย์สินตามมาตรา 22 ซุกซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะถูกยกย้ายก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืน จาก

มาตรา 25 กฎหมายมิได้มอบอำนาจตาม (1) และ (2) ซึ่งมีความสำคัญและเป็นเครื่องมือในการสืบหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในคดี เพื่อให้ทราบถึงที่มาของทรัพย์สินว่าเกี่ยวเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ หากไม่มอบอำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว จะทำให้การแสวงหาข้อมูลหลักฐานไม่มีประสิทธิภาพ สำนวนไม่สมบูรณ์ เป็นเหตุให้คณะกรรมการไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าทรัพย์สินที่ยึดอายัดไว้เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในทางคดีโดยไม่จำเป็น

ประเด็นปัญหาที่สาม คือ ปัญหาการไม่กำหนดระยะเวลาเพิกถอนการอนุญาตให้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ตามมาตรา 22 วรรคสองได้อนุญาตให้เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินยื่นคำร้องขอผ่อนผันเพื่อขอนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ได้ ตามกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535) ออกความตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ข้อ 1 ระบุว่า ทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือเลขาธิการนั้น ผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินอาจยื่นคำร้องขอผ่อนผันเพื่อขอรับทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในเวลาใดๆ ก็ได้ก่อนที่คณะกรรมการจะมีคำสั่งตามมาตรา 22 วรรคหนึ่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น การอนุญาตให้เจ้าของทรัพย์สินหรือบุคคลอื่นสามารถนำทรัพย์สินกลับไปใช้ประโยชน์ระหว่างการถูกตรวจสอบทรัพย์สิน ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนว่าการนำทรัพย์สินกลับไปใช้ประโยชน์จะมีระยะเวลายาวนานแค่ไหน แต่เขียนหลักเกณฑ์ไว้ในข้อ 6 ว่า ในกรณีคณะกรรมการมีคำสั่งตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มีการอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ ให้ถือว่าคำสั่งดังกล่าวมีผลเป็นการเพิกถอนการอนุญาตนั้น ตัวอย่างเช่น คดีที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินประเภทเครื่องจักร เครื่องมือประกอบอาชีพ เช่น รถเกี่ยวข้าว โรงสีข้าว และเจ้าของทรัพย์สินที่ได้รับอนุญาตให้นำหลักประกันมาประกันเพื่อนำทรัพย์สินกลับไปใช้ประโยชน์ได้ ขณะเดียวกันพนักงานเจ้าหน้าที่เจ้าของสำนวนสามารถสรุปสำนวนคดีได้รวดเร็วอาจใช้ระยะเวลาทำสำนวนเพียง 1 เดือนก็แล้วเสร็จและนำเสนอสำนวนคดีให้คณะกรรมการพิจารณาเห็นควรมีคำสั่งยึดทรัพย์สิน ตามมาตรา 22 เมื่อคณะกรรมการมีคำสั่งตามมาตรา 22 วรรคหนึ่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มีการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ ให้ถือว่าคำสั่งดังกล่าวมีผลเป็นการเพิกถอนการอนุญาตนั้น จะเห็นว่าเจ้าของทรัพย์สินได้รับอนุญาตให้นำทรัพย์สินกลับไปใช้งานได้เพียง 1 เดือนเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเป็นระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมกับความเป็นจริง ย่อมไม่เกิดประโยชน์ต่อการนำทรัพย์สินกลับไปใช้ประโยชน์ เจ้าของทรัพย์สินไม่ได้รับความเป็นธรรม ต้องเสียเวลาหาหลักประกันที่มีมูลค่าตามทรัพย์สินมาขึ้นต่อคณะกรรมการ

จากการศึกษาค้นคว้า กฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ผู้ศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาคดีขาดอายุความกรณีการสั่งและยุติการตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด ผู้ศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะคือ

1.1 ปรับปรุงหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการเสนอให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยยึดหลักความคุ้มค่า ทั้งนี้อาศัยหลักมาตรา 301 และ มาตรา 302 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่กล่าวถึงทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีมาปรับใช้ เพื่อกำหนดประเภทของทรัพย์สินในไม่อยู่ในข่ายที่จะเสนอให้มีการตรวจสอบทรัพย์สิน เช่น เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ

1.2 แก้ไขเรื่องอายุความตามมาตรา 27 กรณีคณะกรรมการมีมติไม่เห็นชอบให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน ควรแก้ไขมาตรา 27 ใหม่เป็นเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง และทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัด ตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้น โดยจะให้ยื่นคำร้องไปพร้อมกับคำฟ้องหรือในเวลาใด ๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาจะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่คดีอาญาถึงที่สุด

2. ปัญหาการไม่มอบอำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ทั้งหมด ควรแก้ไข มาตรา 25 ใหม่เป็น เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ให้กรรมการ ออกรรณการ เลขานุการและพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจ ดังต่อไปนี้ (1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา (2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ และสถาบันการเงินด้วย และ(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีทรัพย์สินตามมาตรา 22 ซุกซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน

3. ปัญหาการไม่กำหนดระยะเวลาเพิกถอนการอนุญาตให้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ เสนอแก้ไขข้อ 6 ในกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ใหม่เป็นในกรณีคณะกรรมการมีคำสั่งตามมาตรา 22 วรรคหนึ่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มีการอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ ให้ถือว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นการเพิกถอนการอนุญาตนั้น เว้นแต่ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้อาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินอาจยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาการผ่อนผันเพื่อ

ขอรับทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ต่อคณะกรรมการ โดยกำหนดระยะเวลาการผ่อนผันไม่เกินกว่าคดีตรวจสอบทรัพย์สินจะถึงที่สุดก็ได้ จะกระทำโดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ให้ผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติด้วยก็ได้

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 16 มาตรา 23 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 37ก ลงวันที่ 28 เมษายน 2443.

กัลยา ตันศิริ และพิมพ์ใจ รื่นเริง.เอกสารประกอบคำบรรยายกระบวนวิชาหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (LAW 6101),หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ภาคผนวก 6 หน้า 169.

สำนักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม. “คู่มือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.”,พ.ศ. 2558, หน้า 179-180.